

Bilag 2

Casebeskrivelser:
eksempler på trinplacering

Udviklet til FVU-læsning af Københavns Professionshøjskole, 2019, med inspiration fra Ina Borstrøm (2004).

Indhold

Zeinab – trin 1	3
Jarl – trin 2 eller 3	6
Jane – trin 4.....	9
Ziad – ikke FVU-læsning.....	12

Zeinab – trin 1

Zeinab kom fra Afghanistan til Danmark i 1999 som nygift og fik siden opholdstilladelse via ægtefællesammenføring. Zeinab havde meget begrænset uddannelse bag sig i Afghanistan, svarende til sammenlagt to års formel skolegang. I løbet af de første år i Danmark modtog hun undervisning i dansk i mindre omfang, og siden da har hun blot deltaget i undervisning i forbindelse med nogle kortere jobkurser. Zeinab oplyser i den forbindelse, at hun som regel har været nødt til at springe læsestoffet over på kurserne.

I dag er Zeinab 41 år og har tre børn med sin ægtefælle. To af børnene går i grundskole, og den ældste færdiggjorde for nylig HTX. Det er det højeste uddannelsesniveau, nogen i Zeinabs familie nogensinde har opnået.

Zeinab taler pashto som førstesprog og klarer sig efter eget udsagn tilstrækkeligt i hverdagen med det mundtlige dansk, hun mestrer, og ser fx også ind imellem dansk fjernsyn. Børnenes sociale liv og skolegang har også motiveret hende til at sætte sig ind i danske forhold gennem årene, men hun fortæller, at det kan være svært at følge med i nyhedsstrømmen i dansksprogede medier. På hjemmefronten og med sine nærmeste veninder taler hun altid pashto.

I sin fritid læser og skriver Zeinab kun meget lidt, og hun vurderer selv sine færdigheder som ringe. Fx er det svært for hende at følge danske undertekster på tv, og ofte kommer hun til kort over for tekster på internettet og i breve, hun modtager fra det offentlige, fx via e-boks. På arbejdet, som er et rengøringsjob på fuld tid med start klokken fem hver morgen mandag til fredag, indgår læsning og skrivning kun i yderst begrænset omfang – de fleste opgaver kan hun klare på rutinen, oplyser hun – og Zeinab har kolleger, der kan træde til, hvis der er noget, hun skal have hjælp til at skrive ned.

Ved den indledende samtale giver Zeinab følgende vurdering af sine egne færdigheder:

Hvordan synes du selv, at du...	Det er meget svært	Det er lidt svært	Det går for det meste okay	Det går godt
... læser ord?		x		
<i>Evt. ... læser ord på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>			x	
... forstår tekster?	x			
<i>Evt... forstår tekster på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>		x	(x)	

... staver ord?	x			
<i>Evt. ... staver på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>			x	
...skriver tekster?	x			
<i>Evt. ...skriver tekster på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>		x		

Zeinab vil gerne skifte job til pædagogmedhjælper og helst tage en kortere erhvervsrettet uddannelse, der kan kvalificere hende til et sådan job. Hun har af nogle af sine bekendte fået at vide, at hendes chancer er bedst, hvis hun først forbedrer sine læse- og skrivefærdigheder på dansk.

På baggrund af interview og VLV-2 visiteres Zeinab til FVU-læsning. Suppleret af retningslinjerne i trinplaceringsvejledningen og tilhørende test placeres Zeinab på trin 1, idet en overvægt af indikatorer peger i den retning:

	Trin 1	Trin 2	Trin 3	Trin 4
Lydbaserede ord-læsefærdigheder VLV2, deltest 3, <i>Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?</i>		16 Resultatet undervurderer <i>muligvis</i> Zeinabs faktiske færdighedsniveau en smule, idet testen er ordforrådsafhængig.		
Læseforståelse VLV2, deltest 1, <i>Hvilket ord passer bedst?</i>	12			
Stavning <i>Hverdagsstavning for voksne: Basal stoveprøve</i>	12			

Skriftlig fremstilling <i>Hverdagsskrivning for voksne</i>	10			
Baggrundsoplysninger Indledende samtale og opfølgende interviewspørgsmål, blandt andet om brug af skriftsprog i hverdagen.	Begrænset brug af skriftsprog i hverdagen. Skriver næsten aldrig. Indikationer på 'lavt' skriftsprog-ligt selvbillede.			
Kritiske forudsætninger	<p>Zeinab falder inden for den vejledende grænse for deltagelse i FVU-læsning på ordforrådstesten <i>Hvilket billede passer til ordet?</i> (VLV -2, deltest 2). Her scorer hun 17 korrekte.</p> <p>Både ved den indledende samtale og i forbindelse med den videre afdækning demonstrerer Zeinab opåfaldende sprogforståelse i samtale om dagligdagsemner. Og hun redegør for sin sproglige baggrund på et forholdsvis flydende og kommunikativt acceptabelt dansk svarende til færdighedsniveauet B1 i Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sporg.</p>			

I den samlede trinplacering på FVU lægges der vægt på, at Zeinabs færdigheder, vanskeligheder og baggrundsoplysninger stemmer overens med trinmålene og deltagerprofilen for FVU-læsning trin 1. Som deltager med dansk som andetsprog vil hun naturligvis skulle mødes med de muligheder, som FVU-tilbuddet rummer for differentiering, hvad angår dansk som andetsprog og begrænsede skoleerfaringer, både i Danmark og Afghanistan.

I forbindelse med afdækningen overvejes det, om Zeinab også kunne være i målgruppen for et bredere danskfagligt undervisningstilbud, fx inden for rammerne af almen voksenuddannelse på basisniveau særligt tilrettelagt for deltagere med dansk som andetsprog, eller måske et arbejdsmarkedsuddannelsesforløb, for så vidt det matcher den overordnede målsætning om jobskift, som Zeinab ønsker. Muligvis er det en pædagogisk assistentuddannelse, hun skal arbejde hen imod. Derfor henvises hun ud over FVU-læsning til en samtale med en af uddannelsesstedets vejledere. Her kan det afklares, hvilke muligheder Zeinab har, hvilke det vil synes mest relevant at planlægge efter og i hvilken rækkefølge.

Jarl – trin 2 eller 3

Jarl er en 53-årig mand, der i det meste sit voksenliv har arbejdet som murer. Det har slidt på kroppen, og Jarl skal nu omskoles med henblik på at kunne varetage nye arbejdsopgaver i den faglige organisation, han har været medlem af helt tilbage fra lærlingetiden.

I sin fritid læser Jarl mest nyheder på nettet og undertekster, når han ser udenlandske film. Han er også med i en venneklub, der ofte laver mad sammen, hvor han skal læse opslags- og informerende tekster om forskellige råvarer og måder at tilberede dem på.

Læsning og skrivning i hverdagen går 'nogenlunde', vurderer han, selvom han ved, at han ikke altid er så sikker i stavning. Han har heller ikke erfaring med at skrive mere end e-mails og korte afrapporteringer, hvilket han skulle dagligt, dengang han arbejdede som murer. Jarl er ikke vant til at skrive længere, sammenhængende tekster (fx mødereferater) eller at læse lange romaner, så hans brug af skriftsprog begrænser sig til det 'mest nødvendige' ifølge ham selv. Adspurg om brug af lydbøger, siger han, at de aldrig rigtig har fanget ham.

Jobbet, som Jarl sigter efter, indebærer, at han skal planlægge kurser, bruge hjemmesider og online-formularer, skrive mødereferater, udarbejde skriftlig dokumentation og læse og besvare e-mails fra organisationens medlemmer.

I forbindelse med sin omskoling er Jarl blevet henvist til FVU-screening, og ved den indledende samtale vurderer han sine skriftsproglige færdigheder som følger:

Hvordan synes du selv, at du...	Det er meget svært	Det er lidt svært	Det går for det meste okay	Det går godt
... læser ord?			x	
<i>Evt. ... læser ord på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>				
... forstår tekster?			x	
<i>Evt... forstår tekster på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>				
... staver ord?	x	(x)		

<i>Evt. ... staver på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>				
<i>...skriver tekster?</i>		x		
<i>Evt. ...skriver tekster på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>				

På basis af indhentede baggrundsoplysninger, ovenstående vurdering af egne færdigheder samt resultater fra de opfølgende test tegner sig nedenstående profil.

	Trin 1	Trin 2	Trin 3	Trin 4
Lydbaserede ord-læsefærdigheder VLV2, deltest 3, <i>Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?</i>			18	
Læseforståelse VLV2, deltest 1, <i>Hvilket ord passer bedst?</i>			26	
Stavning <i>Hverdagsstavning for voksne: Ortografisk staveprøve</i>		25		
Skriftlig fremstilling <i>Hverdagsskrivning for voksne</i>			25	

Baggrundsoplysninger Indledende samtale og opfølgende interviewspørgsmål, blandt andet om brug af skriftsprog i hverdagen.			Læser en del i hverdagen, men foretrækker bestemte teksttyper. Skal lære at skrive varierede tekster med mere differentierede formål og modtagere end hidtil.	
Kritiske forudsætninger				

Jarls profil peger i retning af trinplacering på både trin 2 og 3. Resultaterne på de test, der afdækker tekniske færdigheder på ordniveau, ligger lavest: I stavning svarer færdighederne til trin 2, hvilket i øvrigt stemmer meget godt overens med de foreliggende baggrundsoplysninger. I lydbaseret ordlæsning scorer Jarl lige over trin 1-niveau og opnår ikke nogen mere præcis trinplacering på dette parameter. Det kan bemærkes, at resultatet på 18 ligger forholdsvis tæt ved grænsen til trin 1 (15/16), hvilket indgår som en parameter i den samlede helhedsvurdering.

De øvrige baggrundsoplysninger peger mest i retning af en trin 3-profil. I Jarls kommende job indgår der, i højere grad end han har været vant til, varierede læse- og skrivekrævende opgaver knyttet til mere forskelligartede arbejdssituationer, hvilket kræver en vis grad af skriftsproglig fleksibilitet. Hans resultater på tekstlæse- og skriveopgaverne indikerer ligeledes en trin 3-profil.

På ovenstående baggrund tegner sig tre muligheder:

- 1) Jarl trinplaceres på trin 2, hvilket tilgodeser, at han faktisk har store udfordringer i stavning, og at han med opstart på trin 2 vil være i mindre risiko for, at forløbet samlet tager pusten fra ham. Ved trinplacering på trin 2 vil der være større chance for en succesoplevelse: at han når trinmålene inden for visitationsrammen og måske kan rykke hurtigt videre til næste trin.
- 2) Jarl trinplaceres på trin 3, hvilket tilgodeser et bedre match mellem hans funktionelle færdighedsniveau i hverdagslæsning og -skrivning (jf. testresultaterne) og trinmålene for trin 3. Desuden vil Jarl med en placering på trin 3 allerede være oppe i højere gear fra første dag i forløbet, og det kan være en motivationsfremmende faktor. Risikoen er, at de

mere grundlæggende vanskeligheder med stavning bliver en hæmsko for Jarls udbytte af undervisningen, og at han ikke når trinmålene inden for visitationsrammen.

- 3) Jarl trinplaceres først efter de første par undervisningsgange. Optimalt set kunne Jarl følge et samlest FVU-hold bestående af trin 2- og 3-kursister, dels med henblik på at afklare rette trinplacering i løbet af de indledende lektioner, dels med mulighed for at skabe rammer om undervisningen, der lægger op til en undervisningsdifferentiering, der kan tilgodeses at han måske i udvalgte dele af forløbet orienterer sig mod læringsmål, der ligger over eller under den givne trinplacering.

Principielt skal FVU-deltagere hellere indplaceres lavt end højt, når deres profil peger i flere retninger. Der kan imidlertid gøres et individuelt skøn, og i Jarls tilfælde vil det være oplagt at involvere ham i overvejelserne om den bedste løsning.

Jane – trin 4

Jane er 27 og har et halvt HF-forløb bag sig. Hun var 22, da hun startede på HF, og 23 da hun droppede ud på grund af for stort fravær og oparbejdede faglige efterslæb i de fleste fag. Siden da har Jane arbejdet som ufaglært butiksassistent i forskellige butikskæder.

Nu vil Jane gerne tage en voksen-erhvervsuddannelse som salgsassistent for at lære mere om betjening og vejledning af kunder, styring af økonomi og varehåndtering på et butikslager. Jane vurderer selv at mangle nogle skriftsproglige kundskaber for at kunne gennemføre en uddannelse. Hun nævner blandt andet rapport- og notatskrivning som noget af det, hun har brug for at blive bedre til.

På den baggrund er Jane af FVU-institutionen blevet vurderet til at være i målgruppen for FVU-læsning og har efterfølgende gennemført VLV-2-screeningen. Resultaterne bekræfter, at Jane er i målgruppen.

Herefter afdækkes Janes målsætninger, færdigheder og forventninger yderligere gennem en opfølgende samtale og supplerende test. Jane giver følgende vurdering af sine egne færdigheder:

Hvordan synes du selv, at du...	Det er meget svært	Det er lidt svært	Det går for det meste okay	Det går godt
... læser ord?				x

<i>Evt. ... læser ord på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>				
... forstår tekster?			x	(x)
<i>Evt... forstår tekster på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>				
... staver ord?				x
<i>Evt. ... staver på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>				
...skriver tekster?			x	
<i>Evt. ...skriver tekster på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>				

På basis af indhentede baggrundsoplysninger, ovenstående vurdering af egne færdigheder samt resultater fra de opfølgende test fremstår Janes skriftsproglige profil som følger:

	Trin 1	Trin 2	Trin 3	Trin 4
Lydbaserede ordlæsefærdigheder VLV2, deltest 3, <i>Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?</i>			26	
Læseforståelse VLV2, deltest 1, <i>Hvilket ord passer bedst?</i>				28

Stavning <i>Hverdagsstavning for voksne: Ortografisk staveprøve</i>				51
Skriftlig fremstilling <i>Hverdagskrivning for voksne</i>				28
Baggrundsoplysninger Indledende samtale og opfølgende interviewspørgsmål, blandt andet om brug af skriftsprog i hverdagen.				Jane fremstår som en trin 4-deltager, både hvad angår selvoplevede skriftsprogsfærdigheder i hverdagen, og hvad angår selvformulerede undervisningsformål- og behov.
Kritiske forudsætninger				

Jane indplaceres bedst på trin 4. Hendes skrivefærdigheder vurderes på *Hverdagskrivning for voksne* til at ligge lige på grænsen til trin 3, hvilket kan være et opmærksomhedspunkt i den videre undervisning. Måske er skrivning det område, hvor Jane samlet set har sine svageste forudsætninger. Hun nævner selv skrivning (fx rapporter og notater) som et kompetenceområde, hvor hun ser større uoverensstemmelse mellem det, hun allerede mestrer, og de krav, som hun på den anden side forventer at møde i sit kommende uddannelsesforløb.

Ziad – ikke FVU-læsning

Ziad kommer fra Tunesien, hvor han er uddannet inden for landbrug og har haft bopæl og statsborgerskab, indtil han i midten af 00'erne flyttede til Danmark. I dag er Ziad 43 år gammel, ugift, arbejdsløs og, som han siger til testlederen, 'frisk at prøve ny'.

Efter ankomsten til Danmark arbejdede Ziad nogle år som landbrugsassistent flere steder med dyrebrug og drivhusplanter, hvorefter han fik job i en medicinal- og fødevarer virksomhed med engelsk som koncernsprog. Dette job mistede han for fire måneder siden på grund af nedskæringer, og Ziad har siden været i et jobafklaringsforløb. I den forbindelse har han gennemført screening til FVU, både læsning og matematik.

Ud over dansk, som Ziad ved testen viser sig at tale og forstå på et nogenlunde kommunikativt, basalt niveau, oplyser Ziad at have gode kommunikative færdigheder på berberisk, darija (marokkansk arabisk), standard-arabisk, fransk og spansk. Han er også blevet god til engelsk med årene, hvor han har arbejdet i medicinal- og fødevarerindustrien. Dansk vurderer han som det sprog, han taler dårligst af alle sine sprog, på trods af, at han lever i Danmark. Ved den indledende samtale vurderer han sine skriftsproglige færdigheder som følger:

Hvordan synes du selv, at du...	Det er meget svært	Det er lidt svært	Det går for det meste okay	Det går godt
... læser ord?		x		
<i>Evt. ... læser ord på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>				x
... forstår tekster?		x		
<i>Evt... forstår tekster på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>				x
... staver ord?	x			
<i>Evt. ... staver på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>				x
... skriver tekster?		x		

<i>Evt. ...skriver tekster på dit modersmål, eller det sprog du har lært at læse og skrive på?</i>				X
--	--	--	--	----------

Ziad tegner et billede af en ansøger, der muligvis har gode skriftsprogsfærdigheder på arabisk og fransk, til dels engelsk, men kommer til kort, når det gælder læsning og skrivning på dansk. Ved en opfølgende samtale bekræfter han, at han ingen større vanskeligheder har med at læse selv akademiske tekster på arabisk og fransk. Det har han lært som studerende, og det kommer frem, at hans landbrugsuddannelse svarer til en kandidatgrad i jordbrugsvidenskab, idet Ziad er agronom.

Da Ziad har en videregående uddannelse fra sit hjemland, er han i udgangspunktet *ikke* i målgruppen for FVU-læsning, men for at kunne lave en fair helhedsvurdering gennemføres de supplerende test:

	Trin 1	Trin 2	Trin 3	Trin 4
Lydbaserede ordlæsefærdigheder VLV2, deltest 3, <i>Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?</i>	9 Resultatet undervurderer sandsynligvis Ziads faktiske færdighedsniveau, idet testen er ordforrådsafhængig.			
Læseforståelse VLV2, deltest 1, <i>Hvilket ord passer bedst?</i>	9			
Stavning <i>Hverdagsstavning for voksne: Ortografisk stoveprøve</i>		22		

Skriftlig fremstilling <i>Hverdagsskrivning for voksne</i>			25	
Baggrundsoplysninger Indledende samtale og opfølgende interviewspørgsmål, blandt andet om brug af skriftsprog i hverdagen.	Der er indikationer på, at Ziad besidder skriftsprogsfærdigheder på videregående niveau og blot er udfordret af dansk som andetsprog.			
Kritiske forudsætninger	Et resultat på 14 på VLV-2 <i>Hvilket billede passer til ordet?</i> peger på lavt ordforråd og ligger desuden under den vejledende grænse for visitation til FVU-læsning. Et nærmere samlet kig på testresultaterne viser, at Ziads udfordringer primært er betinget af utilstrækkeligt ordforråd og mangelfuldt kendskab til (erfaring med) danske stavemønstre og dansk syntaks.			

På VLV-2 opnår Ziad resultatet 9 i første deltest *Hvilket ord passer bedst?* Det er lavt og indikerer isoleret set, at han kunne være i målgruppen for FVU-læsning. Resultatet på *Hvilket billede passer til ordet?* ligger dog under den vejledende grænse for visitation til FVU-læsning. Ziad opnår blot 14 korrekte, hvilket indikerer et begrænset ordforråd. Det lave resultat på tredje deltest *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* (9 korrekte) er formentlig ligeledes betinget af Ziads utilstrækkelige ordforråd. Der er ikke nogen indikationer i Ziads baggrundsoplysninger på, at han skulle have haft svært ved at lære at læse og skrive i skolen, hvilket styrker hypotesen om, at den lave score på tredje deltest er relateret til et begrænset dansk ordforråd. Der synes ikke at være grundlag for at henvise til ordblindetest.

I staveprøven scorer Ziad svarende til trin 2, og det skyldes primært, at han henter point ind på ord, hvis stavemåder har med deres oprindelse i fremmede sprog at gøre. Ziad kan både fransk og engelsk og har således godt styr på stavning af ord som 'observation' og 'transporteret'. Stavefejlene indikerer for fleres vedkommende mangelfuldt ordkendskab, fx *blivissos for *bevidstløs* og *pistadiet for *beskadiget*.

I skriveprøven *Hverdagsskrivning for voksne* klarer han sig bedst, svarende til trin 3. Det er dog tydeligt, at han henter point hjem ved at udnytte mere universelle skrivefærdigheder: at kunne

tage højde for synsvinkel og bekendthed, at sikre kohæsion i teksten og at kommunikere et handlingsforløb på en overskuelig måde og med relevante indholdselementer. Ziads skriveudfordringer har hovedsageligt med dansk syntaks, ordvalg (og dertil stavning) at gøre. Som interviewet i forbindelse med trinplacering også viser, er Ziad veluddannet og må antages at besidde akademiske skrivefærdigheder på et mere komplekst niveau, end hvad der ligger inden for rammerne af trin 4.

Ziad visiteres ikke til FVU-læsning, da det viser sig, at han har for gode skriftsproglige færdigheder til at placere sig i målgruppen. Hans problem er ikke mangelfuld skriftsprogserfaring, men udspringer af at han har dansk som andetsprog og derved et grundlæggende sprogundervisningsbehov, som ikke kan tilgodeses i FVU læsning. På den ene side ville Ziad skulle arbejde med 'lydfølger', 'orddannelse' og 'ordforråd' på helt basalt niveau på trin 1. Hvad angår undervisningsdimensionerne 'læseforståelse og metakognition', 'skriftlig fremstilling' og 'brug af skriftsprog i hverdagen' besidder han til gengæld kompetencer på og i stort omfang nok også langt ud over trin 4.